

بررسی راهکارهای اساسی در پر بارکردن اوقات فراغت دانش آموزان زائر،

شهر مشهد مقدس ۱۳۹۳

حبیب الله تقی پور سهل آبادی^۱، حسن رضا زین آبادی^۲

دانشگاه خوارزمی تهران، habibollahtaghipour@yahoo.com

چکیده

مقاله حاضر با توجه به مشکلات اوقات فراغت دانش آموزان زائر در مشهد و بر اساس یافته های پژوهشی تحت عنوان راههای غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر در شهر مشهد در دانشگاه فرهنگیان انجام شده است. جامعه آماری تعداد ۹۰۰ نفر مربیان، معلمان، مدیران و معاونان مدارس نواحی هفت گانه مشهد و مناطق تبادلگان، طریقه، شاندیز، احمدآباد و کلات است، که به صورت تصادفی به تعداد ۲۰۰ نفر در چهار گروه (معلمان ۵۰ نفر، مربیان ۵۰ نفر، مدیران ۵۰ نفر و معاونان ۵۰ نفر) انتخاب گردید. روش انجام پژوهش توصیفی و پیمایشی است که با استفاده از طرح مشورتی NOYE که از الگوهای هدف آزاد در حوزه فعالیت پرورشی و علوم تربیتی انتخاب و پس از طرح مسئله پژوهش با گروه ها درباره مشکلات و مسائل اوقات فراغت دانش آموزان زائر، این سوال اصلی پژوهش مطرح شد که راه تقویت، غنی سازی و معنابخشی اوقات فراغت دانش آموزان زائر چیست؟ موضوع تحقیق در گروه ها بررسی و تعداد ۴ مؤلفه اساسی از طرف آن ها مطرح گردید که به عنوان سوالات تحقیق بیان شد. برای پاسخ به سوالات از پرسشنامه که دارای ۲۱ سوال بسته و یک سوال باز است به عنوان روش جمع آوری اطلاعات استفاده شد. اطلاعات حاصل از نمونه ها با استفاده از آمار توصیفی (میانگین، فراوانی و درصد) و آمار استنباطی غیر پارامتریک (آزمون کروسکال والیس) برای بررسی تفاوت نگرش ها تحلیل گردید. از مجموع پاسخ های ارائه شده، وجود پایگاه های متمرکز خاص دانش آموزان زائر بیشترین فراوانی، و طرح تشکیل پایگاه در مناطق حاشیه ای کمترین فراوانی را داشته، فراوانی والویت بقیه عوامل و اجزاء (۲۱ مؤلفه پیشنهادی) در گزارش تحلیل آماری ذکر شده که قابل تأمل است. در پایان پیشنهاداتی به مسئولان و متولیان ارائه، که اجرا آن ها روند غنی سازی برنامه های اوقات فراغت را تسهیل خواهد کرد.

کلید واژه ها: منظومه اردویی زائر، پایگاه تربیتی، دانش آموزان زائر، اوقات فراغت، تیم یاور.

^۱ نویسنده مسئول، دانشگاه خوارزمی تهران، دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی habibollahtaghipour@yahoo.com^۲ استادیار دانشگاه خوارزمی zeinabadi-hr@khu.ac.ir

۱- مقدمه

از آنجا که زائران مولاعلی ابن موسی الرضا(ع) از گروه‌های مختلف سنی و جنسی و بارویکردهای فرهنگی و تربیتی خاص در مشهد حاضر می‌شوند. نقش برنامه ریزی صحیح اوقات فراغت آنان می‌تواند در جلوگیری از آسیب‌ها و خطرات و بهبود شرایط حاضر آنان مؤثر باشد. گاهی به دلیل کثرت حضور، و عدم برنامه ریزی صحیح و جامع، از برنامه‌های اوقات فراغت غفلت شده و بی‌توجهی به مسائل کمی و کیفی برنامه‌ها به خصوص در شرایطی که حضور زائران با فراوانی بالا از کشورهای مختلف با آداب و رسوم خاص است، نقش تهدید کننده داشته که این توجه یک تکلیف ملی - دینی است. لذا نگاهی جهانی، و منطبقه ای و بومی اقتضای تحول جدید در برنامه‌ها است. تأکید بر گذراندن اوقات فراغت صحیح و پربار هم در آموزه‌های دینی، روانشناسی و جامع‌شناسی و هم در دیدگاه‌های انسان‌گرایانه مورد تأکید است.

از آنجا که در آموزه‌های دینی و اسلامی توجه به اوقات فراغت و چگونگی گذراندن آن، یک ضرورت قطعی است، و امام رضا(ع) می‌فرماید: کوشش کنید اوقات روز شما چهار ساعت باشد، ساعتی برای عبادت و خدمت به خدا، ساعتی برای تأمین معاش، ساعتی برای مصاحبت با برادران دینی و... و ساعتی نیز برای تفریحات و لذایذ این خود که از مسرت و نشاط برخوردار است. (حسینی، ۱۳۷۷: ۳۴).

واژگونی چون گذراندن اوقات فراغت به دوره تاریخی، زمان، مکان، سن و جنس افراد رابطه‌ی مستقیم داشته و تاریخ گواه این حقیقت در مسیر گذر از زندگی ساده به زندگی پیچیده و صنعتی است، نوع فعالیت‌های فوق برنامه را پیچیده و متغیر نموده که کنترل و نظارت و برنامه ریزی آن‌ها شرایط علمی، تجربی، و فنی خود را می‌طلبد و با توجه به اینکه در معنا سازی برنامه‌های درسی یادگیری را منوط به برقراری ارتباط با دنیای یادگیرندگان علایق و نیازهایشان می‌داند. (فتحی، ۱۳۸۸) و به قول پوزنر، برنامه‌های اوقات فراغت شامل کلیه تجربیات برنامه ریزی شده‌ای است که از محیط موضوعات درسی مدرسه خارج است. این نوع برنامه‌ها با عنایت به ماهیت داوطلبانه بودن آن و پاسخگو بودن آن، مورد اقبال قرار می‌گیرند. (فتحی، ۱۳۸۸) و از آن جا که با تحلیل واقع بینانه از مسائل اجتماعی و رفتارها، گذراندن صحیح اوقات فراغت می‌تواند در جلوگیری از ابهامات، سردرگمی‌ها، بحران هویت‌ها، و... مؤثر باشد (حسینی، ۱۳۷۷). روشن است که دیگر نمی‌توان دانش آموز را فردی محصور در چارچوب دبستان و

زمان محدود رسمی آموزش تلقی کرد. دانش آموز با دنیای وسیعی که خارج از موسسه آموزشی است پیوند خورده است. از این رو برای برخورد و تعامل او با دنیای بیرون از کلاس و مدرسه باید به برنامه ریزی فرصت‌های مناسب اقدام کرد (احمدوند و مهجور ۱۳۷۴). چون گذراندن صحیح اوقات فراغت برای قشر عظیمی همچون دانش آموزان زائر می‌تواند در جهت دهی مثبت نظری و عملی رویکرد اصلی به اوقات فراغت مؤثر باشد و با این واقعیت که گذراندن اوقات فراغت در شرایطی که تنوع فرهنگی به دلیل مهاجرت افراد به شهر مذهبی مشهد شرایط خاص خود را دارد، محقق بر آن است تا با بررسی وضعیت اوقات فراغت دانش آموزان زائر به عنوان یک قشر عظیم و فراگیر، پیگیر این مسأله اصلی باشد که چگونه می‌توان اوقات فراغت دانش آموزان زائر را مؤثر، پربار و معنادار نمود؟ چه طرح اساسی برای سامان دهی اوقات فراغت وجود دارد؟ و چگونه می‌توان با اوقات فراغت، ساعات و لحظات پر ثمری را برای دانش آموزان زائر ورق زد؟ مهم‌ترین مؤلفه‌هایی عملکردی که به پربار کردن اوقات فراغت دانش آموزان کمک می‌کند چیست؟

برای سفر، شهرهایی که به عنوان مقصد انتخاب می‌شوند از تنوع فرهنگی، رفتاری و... خاص به دلیل بافت جمعیتی و شهری برخوردار است و با توجه به اینکه مشهد در بین شهرهای ایران سالانه ۳۵ میلیون زائر را در خود جای داده ساماندهی و برنامه ریزی صحیح برای اوقات حاضر در شهر یک ضرورت است و این مهم برای دانش آموزان زائر (نزدیک به ۱۵ میلیون زائر در سال) به عنوان یک قشر عظیم، از اهمیت و ویژگی خاص برخوردار است. بر طبق بررسی‌های جامع شناسان (کوهستانی و همکاران، ۱۳۷۸) از ۸۷۵۰ ساعت عمر انسان در یک سال میزان ۶۸۳۰ ساعت (۷۸ درصد) آن صرف کار و تأمین نیازهای ضروری از جمله خوابیدن، غذا خوردن، آمد و رفت، استحمام و غیره می‌شود و ۱۹۲۰ ساعت باقیمانده یعنی حدود ۸۰ شبانه روز (۲۲ درصد) کل وقت انسان در یک سال را اوقات فراغت تشکیل می‌دهد که این رقم در کشور ایران به بیش از سه ماه می‌رسد (مقدار اوقات فراغت دانش آموزان با میانگین ساعات فراغت روزانه ۸ ساعت در یک سال ۲۹۲۰ و با ۳۳ درصد در سال). در تقسیم میزان وقت فراغت گروه سنی زیر ۲۵ سال باید گفت که دانش آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از لحاظ مدت زمان کمترین سهم را دارند اما از لحاظ اهمیت بالاترین حساسیت را دارا هستند. در سالهای اخیر توجه روز افزونی به فعالیت‌های اوقات فراغت دوران نوجوانی شده است. بحث اوقات فراغت و چگونگی گذران آن همیشه مورد توجه والدین و از طرفی فرزندان بوده است. والدین می‌خواهند اوقات فراغت فرزندان خود را به گونه‌ای کنترل نمایند که زمینه‌ای از روش تربیتی آنان محسوب شده و به هدف‌های تربیتی خود نایل شوند. از طرفی فرزندان مایل هستند چگونگی گذران اوقات فراغت را خود برنامه ریزی و عمل نمایند (قمی فر- ۱۳۷۹). اوقات فراغت گاهی

مترادف فعالیت‌های تربیتی - اجتماعی تعریف می‌شود. در تعریف فعالیت‌های تربیتی - اجتماعی مجموعه‌ی
کوشش‌ها و تلاش‌هایی که از ناحیه کودکان و نوجوانان با هدایت و برنامه ریزی و نظارت مربیان صورت
می‌گیرد (ملکی - ۱۳۹۱). شاید بتوان دلایل متعدد وی را در این زمینه در نظر گرفت. فعالیت‌های اوقات
فراغت با پیامدهای زندگی بهتر، عملکرد تحصیلی بالاتر، مسائل بهزیستی - روانشناسی و احساس هویت
فردی روشن تر، مرتبط است. (بارنکووالکن ۲۰۰۳) فعالیت‌های اوقات فراغت می‌تواند با ایجاد زمینه های
اجتماعی برای توسعه شایستگی‌ها و توانایی‌های شخص و نیز ارتقاء خودمختاری و توسعه مهارت‌های
تصمیم‌گیری در شکل‌گیری هویت شخصی و اجتماعی دوران نوجوانی نقش بسیار موثری داشته
باشد. (درینور، دلفابرو، اندرسون ۲۰۱۰)

به طور متوسط دانش آموزان در هر روز بیش از سه ساعت و در ایام تعطیل در حدود ده ساعت وقت
فراغت دارند. همچنین نتایج به دست آمده گویای این امر است که در جامعه هر فرد نوجوان به طور متوسط
۱۵۸ دقیقه در شبانه روز زمان فراغت دارند که این میزان برای نوجوانان پسر ۱۷۱ دقیقه و برای نوجوانان
دختر ۱۴۴ دقیقه می‌باشد (عصاره، ۱۳۷۷)؛ چرا که از خصوصیات اوقات فراغت انتخابی بودن، آزادی، تنوع و
نو بودن آن است و سلیقه‌ها و آراء نقش اساسی در انتخاب آن دارد. شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه و
اوقات فراغت، راهی برای جبران سختی‌ها و مشکلات برنامه‌های رسمی است. در برنامه‌های رسمی
عوامل موثر شناخته و تعریف شده است اما نقش عوامل تغییر در فعالیت‌های فوق برنامه بسیار گسترده و
متنوع است. هر اقدام و تلاش برای ایجاد دگرگونی مستلزم عوامل تغییر است. عوامل تغییر ممکن است دانش
آموزان، معلمان، مدیران، شهروندان عادی و سیاست‌مدارانی باشند که به امر تعلیم و تربیت علاقه
مندند. غالباً چنین افرادی در جریان برنامه‌های رسمی و غیر رسمی نقش جدی دارند. (ارنشتاین و هانکینز
۲۰۱۳)

اگر این مهم در یک حرکت منطقی و با رویکرد اصلاح طلبانه و ارزشی پیگیری نشود
آسیب‌های ظاهری و باطنی آن در کوتاه مدت و دراز مدت نمود پیدا کرده و جبران کردن
خلل‌های ناخواسته و بوجود آمده مشکل خواهد بود لذا ضرورت ایجاد طرح جامع به عنوان
پایگاه اردویی به منظور یکنواختی معنا بخشی و کنترل اوقات فراغت زائران یک واقعیت
اجتماعی است، در شرایط فعلی با همه‌ی ارزشی که کارمندان و متولیان برای خدمات رسانی
به زائران گزارش شده فراوانی خدمت در گذشته بیشتر در مؤلفه‌های مسکن، تغذیه و
بهداشت و ایاب و ذهاب (بلیط سفر) بوده است. اگر چه که این مسائل مهم است اما
نمی‌تواند همه‌ی قصه حضور باشد. طرح جامع اردویی می‌تواند زمینه‌ی شناخت، عوامل

تسهیل کننده و بازدارنده معنا بخشی اوقات فراغت دانش آموزان زائر را شناسایی، تحلیل و پیگیری و هدایت نماید. وجود طرح می تواند در میزان آشنایی و همچنین حضور و خدمت برای معنا بخشی اوقات فراغت دانش آموزان زائر توسط مسئولان و برنامه ریزان کشوری (طرح جامع ملی) و منطقه ای مؤثر باشد با این طرح نگاه به دانش آموز زائر هم از حیث آموزه های دینی، هم از دیدگاه اجتماعی و مسائل آن و هم از دیدگاه روانشناسی و مسائل رضایت و عدم رضایت درونی و هم از نگاه مدیریتی حرکت نو و مترقی با رویکرد علمی- فرهنگی- تربیتی به دانش آموزان زائر و خانواده های آنان است.

نتایج پژوهش های متعدد نشان می دهد که شرکت دانش آموزان در فعالیت های فوق برنامه می تواند به طور مستقیم یا غیر مستقیم در وضعیت تحصیلی آن ها تاثیر بگذارد (بونگ و همکاران، ۱۹۹۷). در تحقیق دیگری که توسط (تقی پور، ۱۳۷۲) در ناحیه ۱ مشهد درباره چگونگی گذراندن اوقات فراغت انجام شده به عواملی مثل کتاب و کتاب خوانی، رادیو و تلویزیون، سینما، گردش علمی، تربیت بدنی، سرگرمی علمی، بازدید، اردو و سفر اشاره شده است که بیشترین فراوانی مورد نظر مربوط به تماشای تلویزیون است.

این تحقیقات و تحقیقات مشابه نشان از اهمیت اوقات فراغت در زندگی بشر در طول تاریخ از دیدگاه تاریخی، مذهبی، اجتماعی و روانشناسی است که توجه به آن می تواند رضایت درونی و بیرونی را برای فردی که به گذراندن اوقات فراغت مشغول است، به وجود آورد.

الگوهای معنوی زیادی در مورد آموزش اوقات فراغت در سال ۱۹۷۵ تاکنون ارائه شده که هر الگوی بیانگر ادراک فردی، سازنده اوقات فراغت می باشد؛ مثل الگوی پیوند اوقات فراغت مدرسه-جامعه، الگوی پیوند اوقات فراغت و خانواده، الگوی آموزش اوقات فراغت، الگوهای جامع اوقات فراغت (همایش تحول بنیادین، ۱۳۹۰).

با توجه به بررسی پیشینه و اهمیت اوقات فراغت، هدف از انجام پژوهش آشنایی با شیوه های اساسی برپا کردن اوقات فراغت دانش آموزان زائر در شهر مشهد می باشد. بر همین اساس سوالات پژوهش به شرح زیر می باشد:

- ۱- مهم ترین خصوصیات و ویژگی های پایگاه متمرکز در ساماندهی و غنی سازی برنامه های اوقات فراغت دانش آموزان زائر چیست؟
- ۲- نقش نهادهای رسمی و غیر رسمی در چگونگی جهت دهی و ساماندهی اوقات فراغت دانش آموزان زائر چیست؟

- ۳- نقش مشارکت های دانش آموزی دانش آموزان زائر یا دانش آموزان مجاور در پایگاه های اوقات فراغت و میزان غنی سازی برنامه های اوقات فراغت دانش آموزان چگونه است؟
- ۴- نقش مردم به عنوان میزبان اصلی در بخشهای مختلف کاری در جهت دهی و معنابخشی صحیح برنامه های اوقات فراغت دانش آموزان زائر چیست؟
- ۵- چه تفاوتی بین نظرات معلمان، مدیران، مربیان و معاونان در باره برنامه های اوقات فراغت دانش آموزان زائر وجود دارد؟

۲- روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی می باشد. از ۲۰۰ نفر معلم، مربی، مدیر و معاون مدارس نواحی هفت گانه مشهد، تبادکان، طرقله، شاندیز که در ۵۰ کارگروه ۶ نفره هم اندیشی به عنوان نمونه شرکت داشتند. نمونه ها به طور تصادفی از نواحی و مناطق مختلف انتخاب شده اند. و با ترکیب مدل مشورتی (noye) از مدل های هدف-آزاد سوال اصلی پژوهش به صورت (focus group) این گونه مطرح شد که راه معنابخشی اوقات فراغت دانش آموزان زائر در مشهد چیست؟ ابزارهای این پژوهش مصاحبه کیفی و تنظیم پرسشنامه با توجه به پاسخ بوده است. پس از نشست در دو مرحله کاری ۴ مولفه اصلی مورد توجه کارگروه ها قرار گرفت که شامل: پایگاه مستقل و متمرکز، نقش نهادهای رسمی و غیر رسمی، مشارکت دانش آموزان و دانشجویان مجاور، نقش مردم مشهد به عنوان گسترده ترین و فراگیرترین عامل. پس از جمع بندی فعالیت گروه ها و ارائه گزارش برای چهار مولفه اصلی توسط تیم کارشناسی، تعداد ۲۱ سوال اصلی به عنوان گویه های اصلی پرسشنامه انتخاب و مجدداً به نمونه های اولیه تحقیق به طور فردی ارائه گردید. این بار نمونه ها به طور مستقل و خارج از گروه نظرات و دیدگاه های خود را بیان نمودند.

۳- یافته ها و نتیجه گیری

با طرح موضوع «راه های غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر» در گروه های ۴ نفره (معلمان، مربیان، مدیران، معاونان) به شکل گروهی (focus group) ارائه و چهار پیشنهاد از طرف گروه ها مطرح شد (۱- یک داشتن پایگاه مستقل و متمرکز ۲- نقش نهادهای رسمی و غیر رسمی ۳- چگونگی مشارکت دانش آموزان و دانشجویان مجاور «طرح یاوران» ۴- نقش مردم مشهد). این چهار پیشنهاد، به عنوان سوالات پژوهش مطرح، سوالات مجدداً به نمونه های تحقیق ارائه تا نظرات خود را درباره هر سوال بیان کنند. پس از ارائه سوالات با مقیاس ۵ گزینشی ای لیکرت، نتایجی به شرح زیر بدست آمد.

جدول ۱- فراوانی نظرات معلمان در باره ی مولفه های اساسی در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر

ردیف	مؤلفه ها	بسیار زیاد	زیاد	کم	بسیار کم	متوسط	نمی دانم	بسیار کم
۱	داشتن پایگاه خاص و متمرکز مربوط به دانش آموزان زائر	٪۴۰	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۶	٪۸		
۲	تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت	٪۳۴	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۶	٪۸		
۳	داشتن بانک جامع اطلاعاتی از دانش آموزان زائر	٪۳۶	٪۲۸	٪۱۴	٪۱۲	٪۸		
۴	آگاهی از تفاوت های جنسی دختر و پسر زائر	٪۴۰	٪۳۰	٪۲۰	٪۲	٪۴		
۵	آگاهی از زمان حضور دانش آموزان زائر در مشهد	٪۳۶	٪۳۲	٪۱۲	٪۱۲	٪۶		
۶	طرح ملی دانش آموز زائر	٪۳۴	٪۲۴	٪۲۴	٪۶	٪۱۰		
۷	نقش نهاد های رسمی	٪۲۸	٪۲۶	٪۲۰	٪۱۴	٪۱۰		
۸	نقش نهاد های غیر رسمی	٪۴۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۸	٪۱۲		
۹	ستاد ارزشیابی و نظارت	٪۲۶	٪۲۸	٪۱۶	٪۲۰	٪۱۰		
۱۰	تشکیل ستاد استقبال و بدرقه	٪۴۴	٪۲۴	٪۶	٪۱۴	٪۸		
۱۱	ارائه تور های گردشگری متمرکز	٪۴۰	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۰	٪۱۴		
۱۲	برنامه زیارتی متمرکز	٪۳۰	٪۱۶	٪۲۶	٪۲۲	٪۱۶		
۱۳	تشکیل تیم یاور (اقتصادی فرهنگی مذهبی) گروه مشاور...	٪۳۶	٪۲۴	٪۲۰	٪۱۰	٪۲		
۱۴	طرح جمع آوری تجربیات و خاطرات	٪۴۰	٪۲۶	٪۱۸	٪۶	٪۶		
۱۵	تشکیل پایگاه استانی مجزا خاص هر استان در درون پایگاه متمرکز	٪۳۶	٪۲۶	٪۱۴	٪۱۲	٪۱۰		
۱۶	ایجاد پایگاه خدمات رسانی در حاشیه شهر به منظور تمرکز زدایی	٪۳۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۴		
۱۷	تجلیل از دانش آموزان موفق زائر در طول سفر در مشهد	٪۵۰	٪۲۰	٪۲۶	٪۲	٪۲		
۱۸	وجود نمایندگان با زبان های رسمی و مهم کشور در پایگاه به منظور تبادل اطلاعات	٪۵۴	٪۲۰	٪۱۲	٪۱۰	٪۴		
۱۹	طرح خدمات ویژه و رایگان (توسط نهاد های رسمی و غیر رسمی	٪۴۰	٪۲۴	٪۲۰	٪۸	٪۸		
۲۰	کارت شناسایی موقت برای دانش آموزان زائر به منظور ارائه خدمات	٪۴۶	٪۲۴	٪۱۴	٪۶	٪۱۰		
۲۱	ایجاد سایت رایانه ای خاص دانش آموزان در محل پایگاه	٪۳۴	٪۲۶	٪۲۰	٪۱۲	٪۸		

جدول ۲- فراوانی نظرات مربیان در باره ی مولفه های اساسی در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر

ردیف	مؤلفه ها	۱	۲	۳	۴	۵
۱	داشتن پایگاه خاص و متمرکز مربوط به دانش آموزان زائر	٪۳۸	٪۳۰	٪۲۲	٪۸	٪۴
۲	تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت	٪۶۰	٪۲۰	٪۱۲	٪۶	۰
۳	داشتن بانک جامع اطلاعاتی از دانش آموزان زائر	٪۳۶	٪۲۴	٪۱۶	٪۱۴	٪۱۰
۴	آگاهی از تفاوت های جنسی دختر و پسر زائر	٪۳۴	٪۲۶	٪۱۶	٪۱۲	٪۱۲
۵	آگاهی از زمان حضور دانش آموزان زائر در مشهد	٪۴۰	٪۳۰	٪۲۴	٪۲	٪۲
۶	۶ طرح ملی دانش آموز زائر	٪۳۴	٪۲۴	٪۱۸	٪۱۴	٪۲
۷	نقش نهاد های رسمی	٪۴۴	٪۲۰	٪۲۰	٪۸	٪۶
۸	نقش نهاد های غیر رسمی	٪۳۴	٪۳۰	٪۲۰	٪۸	٪۴
۹	ستاد ارزشیابی و نظارت	٪۲۸	٪۳۰	٪۱۴	٪۲۱	٪۸
۱۰	تشکیل ستاد استقبال و بدرقه	٪۳۲	٪۳۰	٪۲۴	٪۸	٪۴
۱۱	ارائه تور های گردشگری متمرکز	٪۴۰	٪۳۰	٪۱۴	٪۱۲	٪۴
۱۲	برنامه زیارتی متمرکز	٪۵۴	٪۳۰	٪۱۰	٪۱۲	٪۱۴
۱۳	تشکیل تیم یاور (اقتصادی فرهنگی مذهبی) گروه مشاور...	٪۳۸	٪۲۴	٪۲۰	٪۱۲	٪۶
۱۴	طرح جمع آوری تجربات و خاطرات	٪۳۴	٪۳۰	٪۱۴	٪۱۲	٪۸
۱۵	تشکیل پایگاه استانی مجزا خاص هر استان در درون پایگاه متمرکز	٪۳۰	٪۴۰	٪۲۰	٪۶	٪۴
۱۶	ایجاد پایگاه خدمات رسانی در حاشیه شهر به منظور تمرکز زدایی	٪۴۰	٪۲۴	٪۲۰	٪۱۲	٪۴
۱۷	تجلیل از دانش آموزان موفق زائر در طول سفر در مشهد	٪۳۲	٪۲۴	٪۱۶	٪۱۶	٪۱۲
۱۸	وجود نمایندگان با زبان های رسمی و مهم کشور در پایگاه به منظور تبادل اطلاعات	٪۴۴	٪۲۰	٪۲۰	٪۱۴	٪۲
۱۹	طرح خدمات ویژه و رایگان (توسط نهاد های رسمی و غیر رسمی)	٪۴۰	٪۲۴	٪۲۴	٪۱۶	٪۲۰
۲۰	کارت شناسایی موقت برای دانش آموزان زائر به منظور ارائه خدمات	٪۳۰	٪۳۴	٪۱۴	٪۱۰	٪۶
۲۱	ایجاد سایت رایانه ای خاص دانش آموزان در محل پایگاه	٪۳۴	٪۲۰	٪۴	٪۱۸	٪۲۴

جدول ۳- فراوانی نظرات مدیران در باره ی مولفه های اساسی در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر

ردیف	مؤلفه ها	۱	۲	۳	۴	۵
۱	داشتن پایگاه خاص و متمرکز مربوط به دانش آموزان زائر	٪۱۲	٪۱۶	٪۲۰	٪۱۸	٪۳۴
۲	تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت	٪۱۲	٪۲۶	٪۳۰	٪۲۰	٪۲۴
۳	داشتن بانک جامع اطلاعاتی از دانش آموزان زائر	٪۴	٪۴	٪۲۴	٪۲۲	٪۴۶
۴	آگاهی از تفاوت های جنسی دختر و پسر زائر	٪۶	٪۶	٪۲۴	٪۲۰	٪۴۲
۵	آگاهی از زمان حضور دانش آموزان زائر در مشهد	٪۸	٪۲۲	٪۴	٪۱۶	٪۵۰
۶	۶ طرح ملی دانش آموز زائر	٪۱۲	٪۱۲	٪۱۴	٪۲۰	٪۴۲
۷	نقش نهاد های رسمی	٪۱۶	٪۴	٪۲۴	٪۲۰	٪۳۶
۸	نقش نهاد های غیر رسمی	٪۲	٪۱۸	٪۱۰	٪۳۰	٪۴۰
۹	ستاد ارزشیابی و نظارت	٪۶	٪۱۲	٪۶	٪۲۰	٪۵۶
۱۰	تشکیل ستاد استقبال و بدرقه	٪۱۴	٪۲۰	٪۱۴	٪۲۴	٪۲۸
۱۱	ارائه تورهای گردشگری متمرکز	٪۸	٪۲۰	٪۱۲	٪۲۶	٪۳۴
۱۲	برنامه زیارتی متمرکز	٪۸	٪۱۲	٪۲۴	٪۲۰	٪۳۴
۱۳	تشکیل تیم یاور(اقتصادی فرهنگی مذهبی)گروه مشاور....	٪۱۶	٪۱۴	٪۱۴	٪۳۶	٪۲۰
۱۴	طرح جمع آوری تجربیات و خاطرات	٪۱۴	10	٪۱۶	٪۲۴	٪۲۶
۱۵	تشکیل پایگاه استانی مجزا خاص هر استان در درون پایگاه متمرکز	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۳۰	٪۴۰
۱۶	ایجاد پایگاه خدمات رسانی در حاشیه شهر به منظور تمرکز زدایی	٪۱۸	٪۶	٪۲۴	٪۳۰	٪۲۲
۱۷	تجلیل از دانش آموزان موفق زائر در طول سفر در مشهد	٪۴	٪۴	٪۱۴	٪۲۰	٪۵۸
۱۸	وجود نمایندگان با زبان های رسمی و مهم کشور در پایگاه به منظور تبادل اطلاعات	٪۱۴	٪۱۲	٪۲۰	٪۲۰	٪۳۴
۱۹	طرح خدمات ویژه و رایگان (توسط نهاد های رسمی و غیر رسمی	٪۴	٪۱۰	٪۱۶	٪۳۰	٪۴۲
۲۰	کارت شناسایی موفق برای دانش آموزان زائر به منظور ارائه خدمات	٪۶	٪۱۲	٪۲۲	٪۲۶	٪۳۴
۲۱	ایجاد سایت رایانه ای خاص دانش آموزان در محل پایگاه	٪۴	0	٪۲۶	٪۱۴	٪۵۶

جدول ۴- فراوانی نظرات معاونان در باره ی مولفه های اساسی در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر

ردیف	مؤلفه ها	۱	۲	۳	۴	۵
۱	داشتن پایگاه خاص و متمرکز مربوط به دانش آموزان زائر	٪۳۶	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۶	٪۲۴
۲	تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت	٪۳۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۱۶	٪۱۴
۳	داشتن بانک جامع اطلاعاتی از دانش آموزان زائر	٪۳۴	٪۲۲	٪۱۸	٪۱۲	٪۱۴
۴	آگاهی از تفاوت های جنسی دختر و پسر زائر	٪۲۰	٪۲۴	٪۲۴	٪۱۶	٪۱۶
۵	آگاهی از زمان حضور دانش آموزان زائر در مشهد	٪۴۶	٪۱۲	٪۱۲	٪۱۶	٪۱۲
۶	۶ طرح ملی دانش آموز زائر	٪۴۲	٪۲۲	٪۱۲	٪۱۰	٪۶
۷	نقش نهاد های رسمی	٪۴۰	٪۳۶	٪۱۰	٪۸	٪۴
۸	نقش نهاد های غیر رسمی	٪۳۸	٪۱۸	٪۲۲	٪۱۶	٪۴
۹	ستاد ارزشیابی و نظارت	٪۲۴	٪۲۶	٪۳۰	٪۱۰	٪۱۰
۱۰	تشکیل ستاد استقبال و بدرقه	٪۳۲	٪۲۴	٪۱۶	٪۱۴	٪۱۴
۱۱	ارائه تور های گردشگری متمرکز	٪۲۸	٪۲۰	٪۲۰	٪۱۴	٪۱۸
۱۲	برنامه زیارتی متمرکز	٪۲۴	٪۳۲	٪۲۰	٪۱۲	٪۱۲
۱۳	تشکیل تیم یاور (اقتصادی فرهنگی مذهبی) گروه مشاور...	٪۵۰	٪۱۰	٪۲۰	٪۱۲	٪۸
۱۴	طرح جمع آوری تجربیات و خاطرات	٪۵۰	٪۳۰	٪۱۰	٪۴	٪۴
۱۵	تشکیل پایگاه استانی مجزا خاص هر استان در درون پایگاه متمرکز	٪۴۰	٪۲۴	٪۱۶	٪۲	٪۱۸
۱۶	ایجاد پایگاه خدمات رسانی در حاشیه شهر به منظور تمرکز زدایی	٪۳۲	٪۲۸	٪۲۰	٪۱۲	٪۸
۱۷	تجلیل از دانش آموزان موفق زائر در طول سفر در مشهد	٪۳۸	٪۲۴	٪۳۴	٪۲	٪۲
۱۸	وجود نمایندگان با زبان های رسمی و مهم کشور در پایگاه به منظور تبادل اطلاعات	٪۳۴	٪۳۰	٪۲۰	٪۸	٪۸
۱۹	طرح خدمات ویژه و رایگان (توسط نهاد های رسمی و غیر رسمی	٪۴۸	٪۱۲	٪۲۶	٪۲۰	٪۱۲
۲۰	کارت شناسایی موفق برای دانش آموزان زائر به منظور ارائه خدمات	٪۴۲	٪۲۰	٪۱۸	٪۱۰	٪۸
۲۱	ایجاد سایت رایانه ای خاص دانش آموزان در محل پایگاه	٪۳۰	٪۱۲	٪۳۴	٪۸	٪۱۶

جدول ۵- جمع بندی و میانگین فراوانی نظرات مربیان، معلمان، مدیران و معاونان در باره ی مولفه های اساسی در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر

ردیف	مؤلفه ها	۱	۲	۳	۴	۵
۱	داشتن پایگاه خاص و متمرکز مربوط به دانش آموزان زائر	٪۱۲	٪۱۰	٪۱۸	٪۲۲	٪۳۷
۲	تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت	٪۱۰	٪۱۳	٪۱۹	٪۲۰	٪۳۷
۳	داشتن بانک جامع اطلاعاتی از دانش آموزان زائر	٪۹	٪۱۰	٪۱۸	٪۲۴	٪۳۸
۴	آگاهی از تفاوت های جنسی دختر و پسر زائر	٪۹	٪۹	٪۲۱	٪۲۵	٪۳۴
۵	آگاهی از زمان حضور دانش آموزان زائر در مشهد	٪۷	٪۱۳	٪۱۳	٪۲۲	٪۴۳
۶	طرح ملی دانش آموز زائر	٪۷	٪۱۰	٪۱۷	٪۲۲	٪۳۸
۷	نقش نهادهای رسمی	٪۹	٪۸	٪۱۸	٪۲۵	٪۳۷
۸	نقش نهاد های غیر رسمی	٪۵	٪۱۲	٪۱۸	٪۲۴	٪۳۸
۹	ستاد ارزشیابی و نظارت	٪۸	٪۱۵	٪۱۶	٪۲۶	٪۳۳
۱۰	تشکیل ستاد استقبال و بدرقه	٪۱۰	٪۱۴	٪۱۵	٪۲۵	٪۳۴
۱۱	ارائه تورهای گردشگری متمرکز	٪۱۱	٪۱۴	٪۱۵	٪۲۴	٪۳۵
۱۲	برنامه زیارتی متمرکز	٪۱۲	٪۱۴	٪۲۰	٪۲۴	٪۳۵
۱۳	تشکیل تیم یاور(اقتصادی فرهنگی مذهبی)گروه مشاور....	٪۸	٪۱۲	٪۱۸	٪۲۳	٪۳۶
۱۴	طرح جمع آوری تجربیات و خاطرات	٪۸	٪۱۰	٪۱۴	٪۲۷	٪۳۷
۱۵	تشکیل پایگاه استانی مجزا خاص هر استان در درون پایگاه متمرکز	٪۱۰	٪۷	٪۱۵	٪۳۰	٪۳۶
۱۶	ایجاد پایگاه خدمات رسانی در حاشیه شهر به منظور تمرکز زدایی	٪۱۱	٪۱۱	٪۲۱	٪۲۵	٪۳۱
۱۷	تجلیل از دانش آموزان موفق زائر در طول سفر در مشهد	٪۵	٪۶	٪۲۲	٪۲۲	٪۴۴
۱۸	وجود نمایندگان با زبان های رسمی و مهم کشور در پایگاه به منظور تبادل اطلاعات	٪۷	٪۱۱	٪۱۸	٪۲۲	٪۴۱
۱۹	طرح خدمات ویژه و رایگان (توسط نهاد های رسمی و غیر رسمی	٪۱۱	٪۱۳	٪۲۱	٪۲۲	٪۴۲
۲۰	کارت شناسایی موقت برای دانش آموزان زائر به منظور ارائه خدمات	٪۸	٪۹	٪۱۷	٪۲۶	٪۳۸
۲۱	ایجاد سایت رایانه ای خاص دانش آموزان در محل پایگاه	٪۱۳	٪۱۰	٪۲۱	٪۱۸	٪۳۹

پس از تحلیل اطلاعات در پاسخ به سوال اول تحقیق (ضرورت داشتن پایگاه متمرکز و مستقل خاص دانش آموزان زائر) و پاسخ به نمونه های تحقیق، ۷۶ درصد از مجموع فراوانی های مورد نظر نمونه ها بیشترین تاکید را بر ضرورت آن در غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان زائر داشته است. به نظر می رسد که در ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت استان باید به صورت تخصصی به داشتن پایگاه متمرکز توجه ویژه

گردد. در تحلیل سوال دوم تحقیق با عنوان (نقش نهادهای رسمی و غیر رسمی استان در غنی سازی اوقات فراغت) فراوانی نظریات نمونه ها با ۶۹ درصد فراوانی بر اهمیت و ضرورت موضوع تاکید داشته اند. لذا بر اساس نتایج پژوهش باید ضمن تعریف جامع و مانع از نهادهای رسمی و غیر رسمی و نقش آنها در غنی سازی اوقات فراغت حیطه و دامنه آن مورد نظر قرار گیرد. در تحلیل سوال سوم تحقیق (نقش دانش آموزان و دانشجویان در غنی سازی اوقات فراغت با ۷۰ درصد از فراوانی های مورد نظر و تاکید نمونه های تحقیق بر این مهم باید نقش و اهمیت آن مورد توجه قرار گیرد. در تحلیل سوال چهارم (نقش مردم به عنوان عنصر اساسی در حیطه ها و جنبه های مختلف سطح شهر) با فراوانی ۷۶ درصد از دیدگاه نمونه ها، این نقش مهم و جدی بوده و مردم به دلیل ارتباط مستقیم و غیر مستقیم در تمام فرصت ها و لحظه های حضور دانش آموزان زائر تابلو عینی و مجسم عملکرد برای دانش آموزان به عنوان الگوی عملی تلقی می شود. لذا باید در فرهنگ عمومی خود (زبان، آداب و رسوم، برخورد ها، رعایت قوانین و هنجارها) نقش جدی داشته، شورای عمومی و فرهنگ شهر می تواند به این مهم عمل کند. در پاسخ به سوال پنجم که تفاوت نظریات معلمان، مدیران، مربیان و معاونان درباره برنامه ریزی اوقات فراغت مطرح شد هم از آمار توصیفی بیان فراوانی ها و هم از آمار غیر پارامتریک به صورت استنباطی از آزمون کروسکال والیس در مقایسه تفاوت نظریات استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر است.

جدول ۶- بررسی توصیفی

سمت	تعداد گویه	میانگین رتبه ای
معلم	۲۱	۳۵,۳۶
مربیان	۲۱	۴۰,۲۶
مدیران	۲۱	۵۰,۹۵
معاونین	۲۱	۴۳,۴۳
کل	۸۴	

با توجه به جدول نتایج فوق میانگین رتبه ای نگرش نمونه ها به اوقات فراغت، معلمان ۳۵,۳۶ و در مربیان ۴۰,۲۶، مدیران ۵۰,۹۵ و معاونین ۴۳,۴۳ می باشد که برای بررسی تفاوت معناداری بین سمتهای مختلف آزمون ناپارامتریک کروسکال والیس انجام شد که نتایج آن به شرح ذیل می باشد:

جدول ۷- آزمون کروسکال والیس مقایسه تفاوت نگرش (مربیان، مدیران، مهاوران، معلمان) درباره راههای غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان

متغیر	نگرش به اوقات فراغت زائران دانش آموز
خی دو	۶,۳۷
درجه آزادی	۳
سطح معنی داری	۰,۰۹۵

با توجه به جدول فوق، مقدار خی دو ۶,۳۷۱ با درجه آزادی سه حاصل شده است و چون سطح معنی داری بالاتر از پنج صدم می باشد می توان گفت تفاوت معنی داری بین دیدگاه کارکنان آموزش و پرورش در سمتهای مختلف وجود ندارد. شاید یکی از دلایل آن نگاه یکنواخت عوامل اجرایی مدارس با اوقات فراغت است که این یکنواختی در نظریات بدلیل نداشتن آگاهی های جامع از موضوع اوقات فراغت و نقش آن در برنامه های تربیتی و آموزشی است. به همین دلیل در مدارس تحرکاتی که چشمگیر باشد مشاهده نمی شود. این خلا را می توان با تشکیل ستاد برنامه ریزی اوقات فراغت و مدل تنظیمی آن جبران نمود.

در بخش مربوط به سوال باز از نمونه ها در پرسشنامه به مولفه های زیر اشاره شده است:

- ۱- راه اندازی مسابقات ورزشی بین استانی در پایگاه ها ۶۵٪، ۲- بازدید از مکان های تفریحی- مذهبی-تاریخی خارج از شهر مشهد ۶۰٪، ۳- فراهم سازی خدمت موقت دانش آموزان زائر در حرم مطهر ۵۴٪، ۴-تشکیل حلقه های معرفت-کرسی های هم اندیشی ۴۰٪، ۵- گذراندن واحد های اختیاری درسی در واحد های آموزشی و ویژه در طول سفر ۳۰٪، ۶- آشنایی با مراکز صنعتی و تجاری و پژوهشی در قالب تیم های خاص ۲۵٪، ۷- دیدار با نخبگان ۲۵٪، ۸- شرکت در همایش های علمی، فرهنگی، ادبی ۲۰٪. نکته مهم: توجه به هر شاخص در پرسشنامه و یا موضوعاتی که توسط مدل باز مطرح شده با هر میزان و زمان لازم باید اختیاری، آزاد و شوق برانگیز باشد تا شیرینی بهره گیری از آن ها در طول سفر احساس شود و جنبه ارزشیابی و نظارتی و کنترل ویژه نباشد.

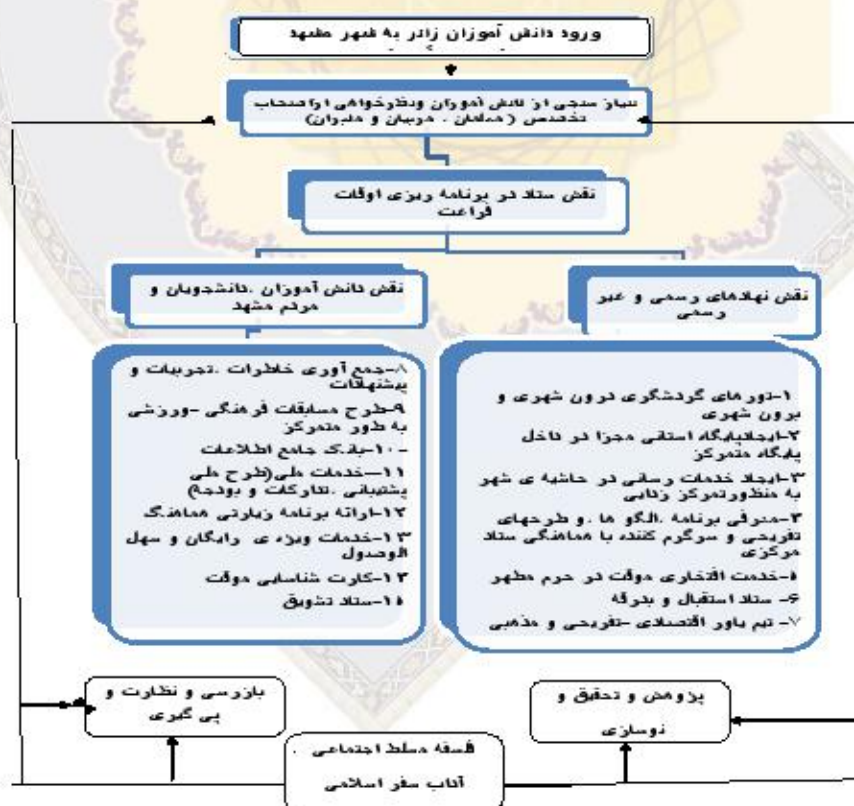

۳-۱- نتیجه گیری

در خلال تحقیق درباره اوقات فراغت دانش آموزان زائر در شهر مشهد تعداد ۲۰۰ نفر از افراد به عنوان نمونه های تحقیق (معلمان، مربیان و معاونان نواحی و مناطق مشهد در چند مرحله تحقیق شرکت داشته که از مجموع یافته ها ۴۹ عامل را با فراوانی های مختلف مطرح نموده اند. با توجه به فراوانی حاصل تعداد ۲۱ مورد به عنوان برگزیده ترین مولفه های موثر در اوقات فراغت انتخاب گردید. اگرچه که قبلاً درباره اوقات فراغت و نقش و اهمیت آن تحقیقاتی صورت گرفته و به علل و عوامل مختلف از جمله داستان سرایی، ورزش، بازی های گروهی، مطالعه و... اشاره شده است (کوهستانی و همکاران، ۱۳۷۸) ولی برجستگی تحقیق حاضر، توجه به دانش آموزان زائر با ویژگی های خاص است. از بین ۲۱ مولفه اصلی اولین نتیجه حاصل آگاهی از مسائل و موضوعاتی (گویه های اصلی پرسش نامه) است که توسط کارگروه ها با فراوانی خاص و میزان رتبه ای مشخص تعیین شده و می تواند دستورالعمل اجرایی مناسبی برای برنامه ریزان و متولیان اوقات فراغت باشد. مثل داشتن پایگاه خاص متمرکز، تشکیل ستاد برنامه ریزی، بانک جامع اطلاعات، توجه به تشویق دانش آموزان از طرف نهادهای رسمی و غیر رسمی در طول سفر و اختصاص پایگاه تابستانی مجزا برای دانش آموزان زائر مختص هر استان در درون پایگاه اصلی. دومین نتیجه ارائه مدل و الگوی عملی برای برنامه ریزان و متولیان حاضر است که در این پژوهش با استفاده از الگوی مشورتی نوی، از الگوهای مشورتی فعالیت های غیر رسمی (فتحی، ۱۳۷۹) و با استفاده از روش انتخاب هدف، آزاد از شیوه های طراحی و تدوین برنامه های فعالیت های غیر رسمی (فتحی، ۱۳۷۹) بدست آمده است. این مدل دارای ۸ بخش اساسی است (نیاز سنجی، ورودی دانش آموزان، عضویت در پایگاه اردویی دانش آموزان، نقش عوامل و متولیان نهادهای رسمی و غیر رسمی، نقش دانش آموزان، دانشجویان و مردم مقیم مشهد، ستاد برنامه ریزی، نظارت و ارزیابی، فلسفه مسلط اجتماعی، نوسازی علمی-پژوهشی). ۲۱ مولفه اصلی که از تحلیل اطلاعات با استفاده از روش گروهی و روش انفرادی حاصل شده است، نقشه ی راهبردی و عملکردی پایگاه اردویی متمرکز دانش آموزان زائر را تشکیل می دهد. اجرای مطلوب مدل در حوزه منوط به علل و عوامل حکومتی (طرح حمایت ملی) علل علمی و پژوهشی، نقش کمی و کیفی اطلاعات واقعی، علل مدیریتی و اجرایی، نقش متولیان و برنامه ریزان و علل نظارتی (فرایند طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی) صحیح برنامه ها است. پژوهش حاضر پاسخی به ابهام و کلی گویی و نظریه پردازی هایی است که تاکنون در برنامه ریزی اوقات فراغت (مقطعی، فصلی، تصادفی، سلیقه ای و...) انجام شده است اما طرح و الگوی حاصل از پژوهش (مدل پیشنهادی) می تواند یک برنامه ریزی جامع، کامل در پاسخگویی به مسائل و مشکلات اوقات فراغت دانش آموزان و غنی سازی برنامه ها باشد. پیشنهادات اجرایی پژوهش نیز راهکاری مناسب برای برنامه ریزی علمی، منطقی و حساب شده ی اوقات فراغت دانش آموزان زائر خواهد بود.

- مبنای اساسی در مدل پیشنهادی (طرح پایگاه اردویی متمرکز) برگرفته از نتایج پژوهش ،عوامل زیر است :
- ۱ - استفاده از مدل مشورتی *noye* از مدل‌های مشورتی هدف آزاد در برنامه ریزی به هنگام طرح سوال در گروه‌ها
 - ۲ - نتایج حاصل از *focus group* (گروه های چهار نفره) عوامل موثر و اصحاب تخصص در برنامه ریزی اوقات فراغت و جمع بندی نظرات .
 - ۳ - مدل نیاز سنجی از مدل‌های اساسی در تکنیک‌های نیاز سنجی
- این مدل پیشنهادی می‌تواند نقشه راه عملکردی برای برنامه ریزان و متولیان اوقات فراغت در استان خراسان رضوی به شهر مشهد باشد.
- مدل پیشنهادی حاصل از پژوهش میدانی است. همانطور که در مدل ذیل آمده است ،برنامه ریز اوقات فراغت باید ضمن رعایت استلزامات اساسی (۱۸ مورد مطرح شده در اصل طرح) در اجرای پژوهش هریک از بخش‌های این مدل را به عنوان دستورالعمل اجرایی مطرح و گام‌های عملی و اجرایی برای آن پیش بینی نماید.

مدل پیشنهادی حاصل از تحقیق جهت برنامه ریزی اوقات فراغت دانش آموزان زائر شهر مشهد

پیشنهادات:

الف) پیشنهاد به مسئولان و برنامه ریزان

۱- برنامه ریزی فعالیت‌های فوق برنامه دانش آموزان زائر هم جزء برنامه های ملی و هم جزء برنامه های محلی و منطقه ای قرار گیرد.

۲- به دلیل حضور دانش آموزان زائر در طول سال و با فراوانی‌های متفاوت، توجه به برنامه ریزی مستمر و در طول سال باشد و مقطعی تلقی نگردد.

۳- ارتباط مستمر برنامه ریزان استان خراسان رضوی (شهر مشهد) با ادارات کل استان‌های دیگر جهت کسب اطلاع از چگونگی حضور اردوها (فردی - گروهی) در طول سال تحصیلی

۴- تعریف نقش و وظایف نهادهای رسمی و غیر رسمی در برنامه ریزی اوقات فراغت دانش آموزان زائر در استان

۵- اختصاص مکان‌های متمرکز و منطقه ای در شهر مشهد جهت پذیرش و اختصاص برنامه های اوقات فراغت

۶- اختصاص نشریه و ویژه نامه خاص دانش آموزان زائر در استان و در اختیار قرار دادن آن بین دانش آموزان

۷- اختصاص بودجه استانی به تشکیل و غنی سازی پایگاه متمرکز اردویی

ب) پیشنهاد به اداره کل آموزش و پرورش استان:

۱- تعیین پایگاه های خاص -مدارس- اردوگاه‌ها جهت هماهنگی و همکاری با برنامه ریزان استان

۲- انتخاب مربیان و مشاوران با تجربه، ورزیده و علامند برای کار با دانش آموزان زائر

۳- برنامه ریزی فعالیت‌های ادبی، ورزشی، مسابقات و کلاس‌های خاص جبرانی برای سرگرمی دانش آموزان زائر

۴- اختصاص مکان‌های ویژه در ایام پرتراکم به خصوص ایام ویژه

۵- ارائه کارت شناسایی خاص به دانش آموزان زائر

ج) پیشنهاد به محققان:

۱- اختصاص و اولویت موضوعات پژوهش و تحقیقی خاص جهت دانش آموزان زائر

۲- جمع‌بندی برنامه ریزی اوقات فراغت در سایر کشورها و استفاده از تجربیات آن‌ها

۳- انتخاب موضوعاتی که کاربردی عملی و عینی آن‌ها محرز باشد.

د) پیشنهاد به آستان قدس ضوی:

۱- پذیرش دانش آموزان مبدع و خلاق در برنامه های ویژه حرم مطهر

- ۲- پذیرش دانش آموزان زائر به عنوان سفیران فرهنگی و مذهبی از خراسان به استان‌های مقیم
- ۳- با ارائه چارچوب‌های خدمتی خاص سیستم‌های فرهنگی
- ۴- حضور نمایندگان استان قدس رضوی در فعالیت‌های پایگاه‌های متمرکز اردویی دانش آموزان
- ه) پیشنهاد به شهرداری مشهد و سازمان‌های گردشگری:
 - ۱- نصب تابلوها و تراکت‌های تبلیغی مبنی بر استقبال از حضور دانش آموزان زائر
 - ۲- اختصاص فعالیت‌های ویژه و رایگان (شهرسازی-پارک-سینما، مکان‌های مذهبی و تاریخی و.....)
 - ۳- تخفیف ویژه در خرید بلیط
 - ۴- تسهیل شرایط برای خرید بلیط و جابجایی دانش آموزان زائر
- و) پیشنهاد به مردم مشهد، دانش آموزان و دانشجویان
 - ۱- احترام به دانش آموزان زائر به عنوان مهمانان امام رضا(ع)
 - ۲- اختصاص وقت و زمان خاص و رایگان برای دانش آموزان زائر
 - ۳- تشکیل گروه‌های یاور در همراهی با دانش آموزان زائر و حل مشکلات رفاهی، تغذیه و تفریحی
 - ۴- اختصاص برنامه‌های عمومی در مساجد، مکان‌های عمومی و پایگاه‌های صلواتی و همراهی با دانش آموزان زائر
 - ۵- اختصاص مکان در پذیرش دانش آموزان زائر در ورودی‌های شهر مشهد

مراجع

- ۱- احمدوند و مهجور، (۱۳۷۴)، آشنایی با فعالیت‌های تربیتی-اجتماعی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور
- ۲- تقی پور، حبیب اله، (۱۳۸۲)، بررسی نظرات دانش آموزان دوره راهنمایی ناحیه ۱ مشهد درباره چگونگی گذراندن اوقات فراغت
- ۳- چکیده مقالات اولین همایش ملی تحول بنیادین در نظام برنامه ریزی درسی ایران، مشهد، دانشگاه فردوسی، ۱۳۹۰.
- ۴- حسینی شفا، منصوره، (۷۷-۱۳۷۶)، بررسی و مطالعه چگونگی گذراندن اوقات فراغت معلمان و دانش آموزان شهرستان مشهد، پایان نامه
- ۵- عصاره، علیرضا، (۱۳۷۷)، خانواده و ضرورت توجه به اوقات فراغت فرزندان، نشریه پیوند
- ۶- فتحی، کوروش، (۱۳۷۹)، مبانی مدیریت و برنامه ریزی در اردو، تهران: انتشارات فاخر
- ۷- فتحی، کوروش، (۱۳۸۸)، اصول و مفاهیم برنامه ریزی درسی، تهران: انتشارات بال
- ۸- قمی فر، محمد، (۱۳۷۹)، آشنایی با فعالیت‌های تربیتی-اجتماعی، تهران: انتشارات عابد
- ۹- کوهستانی، حسینعلی و خلیل زاده، امینیان، (۱۳۷۸)، پژوهشی در اوقات فراغت و راههای بهره وری از آن، مشهد
- ۱۰- ملکی، حسن، (۱۳۹۱)، آشنایی با فعالیت‌های تربیتی-اجتماعی (فوق برنامه)، تهران: انتشارات آبیژ

[11] Allanc.ornstein.Francis P.Hunkins, curriculum.Foundations.principles and Issues. 2013 "Pearsons my lab

[12] Young BN., Helton C., Whitley ME, Impact of school Related Community Based and Parental Involvement activities on Achievement of At Risk Youth in the High school Setting" 1997, available at <http://www.Eric.ed.gov>

[13] Barnaco walken 2013, www.afterschoolalliance.org

[14] Drino .Delfabero.Anderson, www.michiganallian.ceforfamilies.org (clubs and activities)